

Jakub Zdzisław Lichański

Katalogi i kartoteki pomocne w poszukiwaniach piśmiennictwa interesującego badacza literatury i kultury

Biuletyn Polonistyczny 17/53, 141-144

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIBLIOTEKA NARODOWA

KATALOGI I KARTOTEKI

POMOCNE W POSZUKIWANIACH PIŚMIENNICWA,
INTERESUJĄCEGO BADACZA LITERATURY I KULTURY

Truizmem jest twierdzenie, iż materialnym przedmiotem badań literaturoznawcy (i jednym z materialnych przedmiotów, jakie poznaje badacz kultury) są książki. Wydawałoby się zatem, iż biblioteka, zwłaszcza wielka biblioteka o charakterze uniwersalnym, winna być, w sposób oczywisty, warsztatem pracy badacza. Gdy jednak obserwuję wykorzystanie możliwości informujących BN, nasuwa mi się raczej odmienne spostrzeżenie. Celem niniejszego komunikatu jest więc choćby pobieżne przypomnienie, gdzie może znaleźć w BN materiały do swojej pracy badacz literatury czy kultury, za pośrednictwem jakich katalogów, kartotek czy też wydawnictw może do nich dotrzeć.

X

Zacznę od przedstawienia Działu Zbiorów Specjalnych (a w nim - od prezentacji Zakładu Starych Druków), jest on bowiem chyba znany najlepiej.

Katalogi Starych Druków uszeregowane są w następujących ciągach: katalog poloników XVI w., katalog druków obcych XVI w., katalog poloników i druków obcych XVII i XVIII w. Do tego dochodzą katalogi: czasopism, druków cyryliki, wydań anastazyjnych, fotokopii, itp., wreszcie dawny katalog Zbiorów Wileńskich.

W Zakładzie Zbiorów Mikrofilmowych znajduje się katalog, w którym wyodrębniono: inkunabuły, stare druki, rzadkie druki XIX

i XX wieku, czasopisma oraz rękopisy. Te ostatnie ułożone są wg bibliotek, a w obrębie bibliotek - wg zasady numerus currens. Dodać tu trzeba koniecznie, iż wydawane są drukiem katalogi mikrofilmów.

Zakłady zbiorów kartograficznych, ikonograficznych oraz muzycznych, ich zbiory i katalogi, mogą być także przydatne dla badacza literatury, zwłaszcza zaś dla badacza życia literackiego i kulturalnego.

Prócz tych katalogów wspomnieć trzeba wreszcie katalogi i kartoteki Zakładu Rękopisów. Są to przede wszystkim katalogi drukowane oraz kartoteka akcesyjna (ułożona wg wieków oraz, w obrębie wieku, wg kolejnych numerów akcesyjnych).

Zakład Starych Druków prowadzi także Katalog Centralny Starych Druków od XVI do XVIII wieku, z podziałem na polonika i druki obce. (Przy okazji przypominam, iż tom pierwszy Centralnego Katalogu Inkunabułów już ukazał się drukiem, a tom drugi, zawierający m.in. proveniencje, jest aktualnie opracowywany.) Zakład Rękopisów rozporządza Centralną Kartoteką Spuścizn Literackich. Warto też pamiętać, iż Zakład Starych Druków ma kartoteki specjalistyczne (np. tzw. indeks drukarzy, rejestrację ilustracji), które udostępniane są czytelnikom.

x

W Zakładzie Informacji Naukowej główną pomocą dla badacza będą kartoteki, a mianowicie: kartoteka wycinków prasowych, obejmująca artykuły o pisarzach (recenzje utworów, informacje biograficzne), problemach ogólnoliterackich i kulturalnych oraz życiorysy i informacje biograficzne o politykach, uczonych, działaczach, a także kartoteki bibliograficzne: biografii oraz historii najnowszej. Kartoteki te odnotowują przede wszystkim artykuły prasowe, a więc materiał, który najłatwiej uchodzi uwagi badaczy.

x

O roli katalogów centralnych mówić nie trzeba. BN rozporządza w tej chwili pięcioma katalogami centralnymi, prócz bowiem dwóch znajdujących się w Dziale Zbiorów Specjalnych po-

siada także: Centralny Katalog Bieżących Czasopism Zagranicznych, Centralny Katalog Czasopism Polskich i Centralny Katalog Książek Zagranicznych. Wszystkie one są na razie tylko w układzie alfabetycznym. Wobec zaawansowania prac nad automatyzacją redagowania i wydawania Centralnego Katalogu Bieżących Czasopism Zagranicznych, można będzie uzyskać bez większego trudu spis np. obcych czasopism literaturoznawczych, które znajdują się w bibliotekach polskich.

X

Nie mówiłem dotąd o katalogach zbiorów XIX i XX wieku BN. Ponieważ są one stale wykorzystywane, wspomnę tylko, iż istnieje osobny katalog Zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich. Natomiast koniecznie trzeba powiedzieć o istnieniu kartotek obejmujących informacje o drukach polskich z lat 1901-1939, które znajdują się w Zakładzie Bibliografii Retrospektywnej i stanowią podstawę do dwudziestowiecznej kontynuacji "Bibliografii Polskiej" Eistreichów.

Warto też przypomnieć drukowane serwisy informacyjne, bowiem są one zbyt mało wykorzystane w pracach naukowych. Mam tu na myśli: "Przewodnik Bibliograficzny", "Bibliografię Zawartości Czasopism", "Polonica Zagraniczne" oraz "Bibliografię Bibliografii i Nauki o Książce", a także "Bibliografię Analityczną Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej". Informacje o ważniejszych nabytkach BN można uzyskać z "Biuletynu Informacyjnego BN". Warto też wspomnieć bibliografie zalecające, poradniki bibliograficzne itp. Badaczowi interesującemu się zagadnieniami czytelnictwa, socjologii kultury i literatury nie mogą być obce prace wydawane przez Instytut Książki i Czytelnictwa, a ukazujące się głównie w serii Prace IKiCz-u.

X

Osobno wreszcie wypada, choć w kilku słowach, powiedzieć o Zakładzie Dokumentacji Księgoznawczej, który gromadzi literaturę poświęconą zagadnieniom bibliotekoznawczym w najszerszym znaczeniu tego słowa. Zakres treściowy gromadzonego piśmiennictwa, zarówno polskiego, jak zagranicznego, obejmuje proble-

matykę związaną z książką i jej funkcjami społecznymi, znajdującą odbicie w: edytorstwie, ruchu wydawniczym, drukarstwie, bibliografii, statystyce wydawniczej, bibliotekarstwie, bibliofilstwie, czytelnictwie oraz dokumentacji i informacji naukowej. Warto też dodać, iż poza dokumentami takimi, jak druki zwarte i ciągłe, Zakład gromadzi także wycinki prasowe, katalogi księgarskie itp. Do zbiorów tych można dotrzeć poprzez katalogi i kartoteki mieszczące się w Zakładzie.

x

Biblioteka służy zatem czytelnikowi-badaczowi w bardzo szerokim zakresie. Umożliwia rzetelne sięgnięcie - poprzez katalogi i kartoteki - ad fontes, i to zarówno prymarnych - tekstów, jak i sekundarnych - opracowań, prac teoretycznych, itp.

Ta krótka informacja miała na celu przypomnienie tylko, co można i, przede wszystkim, gdzie znaleźć w BN. Szczegółowo na ten temat można dowiedzieć się tylko w jeden sposób: przychodząc do nas.

Zatem - zapraszamy.

Mgr Jakub Zdzisław Lichański

CENTRALNA INFORMACJA O ZBIORACH RĘKOPIŚMIENNYCH
(W ZAKŁADZIE RĘKOPISÓW BIBLIOTEKI NARODOWEJ)

Przed dwoma laty Zakład Rękopisów Biblioteki Narodowej przystąpił do nowej pracy, którą nazwać by można ogólnie: centralną informacją o zbiorach rękopiśmiennych w Polsce oraz o polonikach poza jej granicami. Biblioteka Narodowa, jako centralna biblioteka w państwie, jest szczególnie powołana do pracy tego rodzaju - zwłaszcza w dobie rozwoju informatyki i wobec istnienia w naszej instytucji katalogów centralnych: starych druków i czasopism zagranicznych, znakomicie spełniających swoje zadania.